קיז: כל כתבי פרק ששה עשר שבת

עין משפט נר מצוה

יז א מיי׳ פי״ז מהל׳ שבת הלכה ג ופכ״ג הלכ״ד סמג לאו׳ סה ועשין ל טור שו״ע או״ח סימן שלד סעיף יז וסימן שסג סעיף ל ג יד: יח ב מיי׳ פכ״ג שם הלכ״ח וסמג שם טור ושו״ע או״ח סימן שלד סעיף ל:
יט ג מיי׳ פרק כ״ב שם הלכה טז סמג שם טוש״ע או״ח סימן שלה סעיף ג:
כ ד מיי׳ שם טור שו״ע שם סעיף ג:
כא ה מיי׳ פ״ב מהלכות יו״ט הלכה ד טור שו״ע או״ח סימן תלח סעיף י:
כב ו מיי׳ פכ״ג מהלכות שבת הלכה כה טור שו״ע או״ח סימן שלד סעיף ג:
כג ז מיי׳ שם טור שו״ע שם סעיף ד:
כד ח מיי׳ פכ״ב שם הל״ח סמג שם טור ושו״ע או״ח סימן רנד סעיף ה:
כה ט טוש״ע או״ח סי׳ רנ סעיף ה:
כו י כ מיי׳ פ״ל שם הלכה ט סמג עשין ל טור שו״ע או״ח סימן רעד סעיף ג ל וסימן רפט סעיף ג:
כז ל טוש״ע או״ח סימן שלד סעיף ג בהג״ה:
כח מ מיי׳ וסמג שם טוש״ע או״ח סימן רלח סעיף ג:

הגהות וציונים

ג) נראה להדיא דגירסת התוס׳ (לעיל עמוד א ד״ה אלא) היה במסקנא אלא אמר **אביי**, ולא ״רב אשי״ ״בכספרים שלפנינו וכן יותר נכון (רש״ש עיי״ש, גנזי יוסף): **כ)** נראה להגיה **לכתבי הקדש** במקום לס״ת ועיין בלשון התוס׳ לעיל עמוד א ד״ה אלא (רש״ש): **ג)** [גי׳ הערוך בערך רד **הרדאה** פי׳ לחם עב ובלע״ז ארד״ן (גלירן): **ד)** נדצ״ל מפרש: **ה)** נדצ״ל לשתות (מנחם משיב נפש): **ו)** בכת״י נוסף לפי שאין זו: **ז)** צ״ל **שנראה** (מהרש״ל) וכ״ה בכת״י: **ח)** כת״י **באו: ט)** עיין ב״י או״ח סי׳ שלה שהעתיק לשון התוס׳ **בשנשפך** מן היין לארץ ומש״כ בזה הפרישה: **י)** **ואומר** (כ״ה לשון התוס׳ בפרישה שם): **כ)** [צ״ל **לא תעשה כל מלאכה** שמות כ) (גלירן): **ל)** ״ה בדפו״י לא ״תעשו״ כל מלאכה, ועיין הגי׳ בתוס׳ ד״ה והתנא והגהת הגליון אות כ:

רבינו חננאל

אסקה רב אשי ג׳ מחיצות ולחי א׳ והוא מבוי שאינו מפולש שאין בו שיתוף ולא עירוב וזה להציל כתבי הקדש אבל אוכלין ומשקין אין מצילין אלא לחצר המעורבת דהכ׳ כת״ק. והא דאמר רבה ב׳ מחיצות ולחי אחד זהו מפולש ב׳ מחיצות וב׳ לחיים זהו שאינו מפולש ואליבא דר׳ יהודה דאמר מי שיש לו ב׳ בתים בב׳ צדי רה״ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מיכן וקורה מיכן ונושא ונותן באמצע. ותכי פי׳ דכד

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) [נקמן קכ.], **ו)** [נקמן קכ.; **ז)** לעיל מב: ע״ש], **ח)** [נקמן קכ.], **ט)** מיה נ.; [תוספתא דפילה פ״ג] נקמן קכד.. **י)** [מוס׳ פרק י״ד], **יא)** [שם], **יב)** נקמן קלא: ע״ש ר״ה כנו: ע״ש, **יג)** [נקמן קכח: **יד)** [נרכות עט:], **טו)** נרכות עט:; **יז)** כה״ג לעיל קיב. (רש״ש), **יח)** כתוס׳ דף סד:; **יט)** (ויקרא כג. ז) במדבר כט, **כ)** לקמן קכד ע״א.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ והא מנא לה׳ ר׳ שמעא״ל נ״ל מעצו **ב)**. נ״ב עי׳ בפ׳ ר״פ דמילה דף קנא ע״ב דגורס קרא דכל מלאכת עבודה נ״ל מעצו: **(ג)** תוס׳ ד״ה אבל וכו׳ כדפי׳ לעיל. נ״ב בפ״פ אלו קדשים ממש. וכ״כ התוס׳ סוף יומא דף פא בד״ה והאמר רב:

גליון הש״ם

[מכמ״ר **גמרא אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי**. [עי׳ לעי׳] דף פז ע״ב במוס׳ ד״ה כאשר מתוך וכו׳]: גמ׳ ואין מערימין בכך. מו״ק דף יב ע״ב:

תורה אור השלם

א) וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיְ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: [שמות כ, י]
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: [ויקרא כג, ז, ע״ ת״ר ״והתנא ותנ׳ הכ״ה א]

ב) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:
[שמות טז, ה]

ג) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָל נְשִׂיאֵי הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: [שמות טז, כב]

ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיְ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה: [שמות טז, כה]

ליקוטי רש״י

אותו ואת בנו. שאין מוחזקין לשמוט שביעית היום [בציצה לז.]. **עושה לו פרנסה.** כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכים הוא קולנייי״ל בלע״ז כמו לפרנסה שמין בגמ׳ (כתובות סח.) וכמו מוליאין לפרנסה ואין מוליאין למזונות (שם סט.) [בישיק סה:]. כל טורך מיפוק קרי פרנסה קולנדרי״ל בלע״ז [ב״מ מו.]. **הדראה.** שמעל כל הדרה דסיינו פת קינר [פסחים לז:]. **יצא תקיעת שופר.** דאפילו תקיעת הרשות לית בה מיצוה ולמקיים דלמ״ד [ראש השנה כט.] **ורדיית הפת.** דלדיית הפת שנת היא שהיא מעכבת ומיהו מלאכה [ועיל ג:]. **ריפתא דשירובא.** שעבדו בו שמעון עדיפי מלילות [ברכות לט:].

קיז: כל כתבי פרק ששה עשר שבת

הא דתניא נשברה לו חבית בראש גגו. הקשה הרב פורת אמאי לא פריך ממתניתין דריש חבית (נקמן קמג:) דתנן חבית שנשברה מציל ממנה מזון שלש סעודות ואומר לאמרים כגון למימר כגון שהחבית בכרמלית ובלבד שלא יפסוג ותירץ דהכא איכא למימר דמיישינן שמא יעביר כלי ד׳ אמות בכרמלית אבל בהך בריתא קתני בהדיא בראש גגו ור״י תירץ דהתם מיירי כשנשפך [ד] היין נאדך דמיישינן שמא יפסוג אומר [ד] ה״ר שמואל בשם ר״ת דדוקא נשברה לו חבית אבל נשקדקה ועשה טיף טיף מותר להביא כלים לקלוט ולגרף ולשון בהול כל כך להביא כלים דרך הר״ר כמו שכשברה:

כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף. אומר ר״י דזו אף זו קתני לא מצעי לקלוט דמיכר שמציל לאסור אלא אפילו לגרף דלא מיכר כולי האי שהוא מציל אסור: **הציל** פת נקיה לא יציל פת הדראה. אומר ר״י כשאפו בי״ט של פסח מצות מסולת נקיה שיש לו די לגורך י״ט אין אופין אחריהן פת של הדראה אלא מתחילה יעשה של הדראה ואחרי כן יעשה הנקיה:

אבל לא משבת ליום הכפורים. פירש בקונטרס למוצאי יום״כ וא״ת פשיטא דחול גמור הוא ומ״ש משבת למוצאי שבת וי״ל דמצוה לאכול במוצאי יום״כ כדפי׳ לעיל (ג) (דף קד:) ועוד לפי שהתענו מותר יותר מי שמי ליום הכפורים עצמו קאמר ולהאכיל המיוקים:

והתנא דבי רבי ישמעאל כל מלאכת עבודה לא תעשו. וא״ת ואמאי מייתי קרא [ה] דכל מלאכת עבודה דכתיב גבי י״ט הא אפי׳ בשבת דכתיב לא תעשה מלאכה סתם ולא כתיב עבודה שרי לתקוע ולרדות מן התורה כדמשמע הכא דלשבת מייתי לה ופירש רבינו שמואל דגרס כל מלאכה לא תעשו [ו] ולשב״א מפרש דלעולם מכל מלאכת עבודה אימעיט תקיעה ורדייה ושבת ילפינן מי״ט דאין בין י״ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד [ז] דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב): **שהיא** חכמה ואינה מלאכה. וכיון דמדאורייתא שריא אע״ג דמדרבנן אסירא כדאמר בהשנה (דף ג.) אין מעבירין את המיוקות מלתקוע הא נשים מעבירין הכא הוה לן למימרי משום ג׳ סעודות: במנחה מצילין מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין איני והא [ח] תנא דבי רבי ישמעאל (ט) [ט] לא תעשה כל מלאכה יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה [י] כמה דאפשר לשנויי משנינן א״ר חסדא [יא] לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר [יב] והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר [יג] אמר ר׳ אבא בשבת חייב אדם לבצוע על שתי כברות דכתיב [יד] לחם משנה [טו] אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמר [טז] לקטו כתיב רבי זירא [יז] הוה בצע אכולה שירותיה אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזי כרעבתנותא אמר ליה כיון דכל יומא לא עביד והאידנא הוא דקעביד לא מיחזי כרעבתנותא [יח] רבי אמי ורבי אסי [יט] כי מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עילויה אמרי הואיל ואיתעביד בה מצוה איתעביד בה מצוה אחרינא: כיצד נפלה דליקה כו׳: [כ] ת״ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת [כא] שלש רבי חידקא אומר ארבע א״ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [כב] ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה׳ היום לא תמצאהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא תנן נפלה דליקה בלילי שבת מצילין

מתני׳ נפלה דליקה בלילי שבת. קודם אכילה: שחרית. קודם סעודה: לעולם הוא מציל. הואיל ויומא בר הכי הוא ובהימרא טרא דהא בני מלטול מיהו ולאחר המעורבת ואפי׳ מוכנא הוא שרי ליה אי לאו משום גזירה וכדמפרש בגמרא: **גמ׳ מבדי** בהיתרא קתרה. מזו לטלטול ולאחר המעורבת: ואי שרית ליה. לאחמולי בהגלה כולי האי מתוך שהוא בהול מינשי ליה שבת ואתי נמי לכבויי: ויקלוט. קילוח הנופל מן האויר: ויצרף. סמוך לגג כעין שאיבה אלא שאינו רואי לשאוב שהגג חלק והיין אינו בצומת מלרף כלי לגג שיזוב מן הגג לכלי והוא אוחז הכלי בידו: **התם** מאי גזירה איכא. כיון דמילי דהמירא הוא אמאי לא יקלוט ויצרף: שמא יביא כלי בו׳. ממון שהוא מחזר על כלים הרבה ישכח ויבא: ולא יקלוט ואח״כ יזמין. אורמים דבשעת קלוטה לא מיבעיא ליה: אין מערימין בכך. לזמן אורמים שאין צריכין לאכול [ד] ויותירו: שנפלו לבור. בי״ט ואין שייהס לאוים לשחיטה ביום אחר: ואינו שוחטו. שמולא לו עלילה שמא חברו שמן ממנו: עד כאן לא קאמר ר׳ אליעזר. דאין מערימין: הציל פת נקיה. לשלש סעודות: לא יציל פת הדראה. פת קינר שיעור הדרה לפי שאין [ה] ערמה כשרה לומר פת הדראה טוחה לי: אבל לא משבת ליום הכפורים. כגון אם חל יום״כ באחד בשבת דהא לא אכיל עד לאורתא ולאורתא ליטרא ולייתי: ואין צריך לומר משבת ל״ש. דיכול להכין בו ביום: מרדה. כלי שרודין בו הפת ומפרידין אותו מכותל התנור שנדבק בה לא ירדה אותו במרדה שהוא דרך חול: ישבים אדם. בע״ש לטרות ולזמן הולאת שבת: **והכינו את אשר יביאו לאלתר.** בשעת הבאה הכנה והבאה בהשכמה היא דכתיב ולקטו אותו בבקר בבקר (שמות טז): לבצוע. ברכת המוציא: נקיט תרתי. אוחזן בידו: לקטו כתיב. דמשמע אחיזה אבל בציעה לא כתיב משנה: בצע לבוליה שירותיה. פרוסה גדולה ודי לו בה לאותה סעודה ולכבוד שבת ורגלה [ד] כמתבב סעודת שבת להתחזק ולאכול הרבה: כי מקלע להו. פעמים שהעירוב בביתם ופעמים בבית אחד משאר בני אדם: שרו ביה. היינו ברכת המוציא שהיא התחלת אכילה. שרו מתחילין: תלתא היום. למנין שלש סעודות בת [ד]:

לעולם

אלא אמר רב אשי [ד] שלש מחיצות ולחי אחד זה מבוי שאינו מפולש ג׳ מחיצות בלא לחי זהו מבוי המפולש ואפילו לרבי אליעזר דאמר בעינן לחיים הני מילי לאוכלין ומשקין אבל לספר תורה [ד] בחד לחי סגי: **מתני׳** [ב] מצילין [ג] מזון ג׳ סעודות הראוי לאדם הראוי לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג׳ סעודות בשחרית מצילין מזון ב׳ סעודות במנחה מזון סעודה אחת ר׳ יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות: **גמ׳** מכדי בהיתרא קתרה נציל טפי [ה] אמר רבא [ו] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי א״ל אביי אלא הא דתניא [ז] נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה [ח] ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף התם מאי גזירה איכא ה״נ גזירה שמא יביא כלי דרך רה״ר גופא [ט] נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף [י] נזדמן לו אורחין מביא כלי אחר וקולט כלי אחר ומצרף ולא יקלוט ואחר כך יזמין אלא יזמין ואח״כ יקלוט [יא] ואין מערימין בכך משום רבי יוסי בר יהודה אמרו מערימין לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור׳ יהושע קמיפלגי דתניא [יב] אותו ואת בנו שנפלו לבור רבי אליעזר אומר מעלה את הראשון על מנת לשוחטו והשני עושה לו פרנסה במקומו בשביל שלא ימות רבי יהושע אומר [יג] מעלין את הראשון על מנת לשוחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את השני רצה זה שוחט רצה זה שוחט ממאי דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאפשר בפרנסה אבל הכא דלא אפשר לא ועד כאן לא קאמר רבי יהושע התם משום דאיכא צער בעלי חיים אבל הכא דליכא צער בעלי חיים לא ת״ר [יד] הציל פת נקיה אין מציל פת הדראה [טו] פת הדראה מציל פת נקיה [יז] ומצילין מיום הכפורים לשבת אבל לא משבת ליום הכפורים ואין צריך לומר משבת ליום טוב ולא משבת לשבת הבאה ת״ר [יח] שכח פת בתנור וקידש עליו היום מצילין מזון שלש סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם וכשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין איני והא [יט] תנא דבי רבי ישמעאל (ט) [כ] לא תעשה כל מלאכה יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה [כא] כמה דאפשר לשנויי משנינן א״ר חסדא [כב] לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר [כג] והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו לאלתר [כד] אמר ר׳ אבא בשבת חייב אדם לבצוע על שתי כברות דכתיב [כה] לחם משנה [כו] אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דנקט תרתי ובצע חדא אמר [כז] לקטו כתיב רבי זירא [כח] הוה בצע אכולה שירותיה אמר ליה רבינא לרב אשי והא מיחזי כרעבתנותא אמר ליה כיון דכל יומא לא עביד והאידנא הוא דקעביד לא מיחזי כרעבתנותא [כט] רבי אמי ורבי אסי [ל] כי מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עילויה אמרי הואיל ואיתעביד בה מצוה איתעביד בה מצוה אחרינא: כיצד נפלה דליקה כו׳: [לא] ת״ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת [לב] שלש רבי חידקא אומר ארבע א״ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו [לג] ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה׳ היום לא תמצאהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא תנן נפלה דליקה בלילי שבת מצילין

הגהות הש״ס

(א) גמ׳ והא מנא לה׳ ר׳ שמעא״ל נ״ל מעצו **ב)**. נ״ב עי׳ בפ׳ ר״פ דמילה דף קנא ע״ב דגורס קרא דכל מלאכת עבודה נ״ל מעצו: **(ג)** תוס׳ ד״ה אבל וכו׳ כדפי׳ לעיל. נ״ב בפ״פ אלו קדשים ממש. וכ״כ התוס׳ סוף יומא דף פא בד״ה והאמר רב:

גליון הש״ם

[מכמ״ר **גמרא אמר רבא מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי**. [עי׳ לעי׳] דף פז ע״ב במוס׳ ד״ה כאשר מתוך וכו׳]: גמ׳ ואין מערימין בכך. מו״ק דף יב ע״ב:

תורה אור השלם

א) וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיְ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: [שמות כ, י]
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלָאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: [ויקרא כג, ז, ע״ ת״ר ״והתנא ותנ׳ הכ״ה א]

ב) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:
[שמות טז, ה]

ג) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי לָקְטוּ לֶחֶם מִשְׁנֶה שְׁנֵי הָעֹמֶר לְאֶחָד וַיָּבֹאוּ כָל נְשִׂיאֵי הָעֵדָה וַיַּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: [שמות טז, כב]

ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיְ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה: [שמות טז, כה]

ליקוטי רש״י

אותו ואת בנו. שאין מוחזקין לשמוט שביעית היום [בציצה לז.]. **עושה לו פרנסה.** כל לשון פרנסה לשון עשיית צרכים הוא קולנייי״ל בלע״ז כמו לפרנסה שמין בגמ׳ (כתובות סח.) וכמו מוליאין לפרנסה ואין מוליאין למזונות (שם סט.) [בישיק סה:]. כל טורך מיפוק קרי פרנסה קולנדרי״ל בלע״ז [ב״מ מו.]. **הדראה.** שמעל כל הדרה דסיינו פת קינר [פסחים לז:]. **יצא תקיעת שופר.** דאפילו תקיעת הרשות לית בה מיצוה ולמקיים דלמ״ד [ראש השנה כט.] **ורדיית הפת.** דלדיית הפת שנת היא שהיא מעכבת ומיהו מלאכה [ועיל ג:]. **ריפתא דשירובא.** שעבדו בו שמעון עדיפי מלילות [ברכות לט:].

הגהות הש״ס עם הוספות

ה) [נקמן קכ.], **ו)** לעיל מב: ע״ש], **ז)** [נקמן קכ.], **ח)** [נקמן קכ.], **ט)** מיה נ.; [תוספתא דפילה פ״ג] נקמן קכד.. **י)** [מוס׳ פרק י״ד], **יא)** [שם], **יב)** נקמן קלא: ע״ש ר״ה כנו: ע״ש, **יג)** [נקמן קכח: **יד)** [נרכות עט:], **טו)** נרכות עט:; **יז)** כה״ג לעיל קיב. (רש״ש), **יח)** כתוס׳ דף סד:; **יט)** (ויקרא כג. ז) במדבר כט, **כ)** לקמן קכד ע״א.

לעולם מצילין מזון ג' סעודות. מדלא אמר מרבע לית ליה דרבי חידקא: מכלל דתנא קמא שלש סעודות סבירא ליה. דבהאי לא איפליגו אלא דת"ק סבר מה שעבר כבר לא יליל ולרבי יוסי יליל: תמהוי. קערה גדולה היא וגומין בה גבאים מאכל מבעלי חיים ומתלקין לעניים ג' סעודות ליום ליום: [ד] לא יטול. כיון דיש לו נמצא גוזל לעניים: קופה. מעות הן לפרנס עניים בני טובים דזל להו מילתא דתמהוי ומתלקין מע"ש לע"ש: [ה] י"ד סעודות לא יטול מן הקופה. שהרי יכול להמתין לע"ש הבאה אבל כשיש לו מזון י"ב [ו] יטול שהרי לא תחלק עוד עד שיגיע ע"ש והרי נשבעה ימי שבת צריכין י"ד סעודות: אכליה בשבתא. שהרי תאכלנה סמוך לערב ולא תצטרך לאכול בלילה ואף על גב דאמרינן לקמן [ז] לעולם יקדר אדם שלחנו במועלי שבת ה"מ למאן דאפשר ליה: בתענית מותבינן ליה. בתמיה: אלא הא מני ר' עקיבא היא. ולענין סעודת שבת במאן דאפשר ליה איכא למימר כרבנן ואיכא למימר כרבי חידקא ומיהו האי דצריך לבריות יעשה שבתו חול ולא יטיל על אחרים כבוד שבתותיו: אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום. שאינו לן בלילה אצלם: מכבר. הלקוח בפונדיון כשהשער ד' סאין בסלע והפונדיון אחד מי"ב בדינר דהוא אחד ממ"ח בסלע [ח] ושיערו לו חכמים ככר זו לשתי סעודות היום והלילה: לן נותנין לו פרנסת לינה. לקמן מפרש מאי היא שהרי סעודה של לילה בכלל ככר היא וככר זו משערינן בעירובין (דף פב:) למזון שתי סעודות לעירובי תחומין: ואם שבת. אצלם בשבת: מאי פרנסת לינה. הא קבל ליה סעודת הלילה: בי סדיא. נדין פולטר"א להניח תחת מרצעותיו: שוב אינו מדיחן. דאין הדחה זו אלא לחול: חבלו של משיח. כדאמרי' בכתובות (דף קיב:) דור שבן בא בו [ט] קטיגוריא בתלמידי חכמים שנאמר [י] ועוד הם עשיריה וגו'. חבלי לשון חבלי יולדה (הושע יג): כלי מצרים. כלומר אין לה קץ: אז תתענג. בתר וקרא לשבת עונג כתיב: נחלת

מצילין מזון ג' סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל שחרית מצילין מזון שתי סעודות מאי לאו דלא אכל לא דאכל במנחה מצילין מזון סעודה אחת מאי לאו דלא אכל לא דאכל והא מדקתני סיפא רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון ג' סעודות מכלל דתנא קמא ג' [ט] סבירא ליה אלא מחוורתא מתני' דלא כרבי חידקא והא [א] דתנן מי [א] שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי מזון ארבע עשרה לא יטול מן הקופה מני לא רבנן ולא רבי חידקא אי רבנן חמסרי הויין אי רבי חידקא שית סרי הויין לעולם רבנן דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל באפוקי שבתא אכליה בשבתא לימא רבנן היא ולא ר' חידקא אפי' תימא ר' חידקא דאמרינן ליה מאי דבעית למיכל במעלי שבתא אכליה לאורתא וכולי יומא דמעלי שבתא בתענית מותבינן ליה אלא הא מני רבי עקיבא היא דאמר [ב] עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות [ג] והא דתנן [ג] אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מכסר בפונדיון מד' סאין בסלע לן נותנין לו פרנסת לינה ואם שבת נותנין לו מזון ג' סעודות לימא רבנן היא ולא ר' חידקא לעולם ר' חידקא כגון דאיכא סעודה בהדיה דאמרינן ליה הא דאיכא בהדך אכליה וכי אזיל בריקן אזיל דמלווינן ליה סעודה בהדיה מאי פרנסת לינה אמר רב פפא פוריא ובי סדיא: ת"ר [ד] קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית שחרית מדיחן לאכול בהן בצהרים בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח אבל כוסות וקיתוניות וצלוחיות מדיח והולך כל היום כולו לפי שאין קבע לשתיה א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא [ה] כל המקיים שלש סעודות בשבת ניצול משלש פורעניות מחבלו של משיח ומדינה של גיהנם וממלחמת גוג ומגוג מחבלו של משיח כתיב הכא [א] יום וכתיב התם [ב] הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום וגו' מדינה של גיהנם כתיב הכא יום וכתיב התם [ג] יום עברה היום ההוא ממלחמת גוג ומגוג כתיב הכא יום וכתיב התם [ד] ביום בא גוג א"ר יוחנן משום רבי יוסי [ו] כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר [ה] אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת

מצילין מזון ג' סעודות מצילין מזון סעודה אחת. מכאן משמע דזמן אכילה שלישית בשבת היא מן המנחה ולמעלה דלא כאותם שמחלקין סעודת שחרית ומברכין בינתים ומיהו מהא דאמרינן בפסחים בפ"ק (דף יג.) י"ל שחל להיות בשבת משייר מזון שתי סעודות אין רואה מדאין מסיירין מזון ג' סעודות שאין לעשות ב' סעודות שחרית דהא כיון שאוכל הכל שחרית חשיב כסעודה אחת ועוד אומר ר"י שיש כאן איסור ברכה שאינה צריכה כדאי' בפ' בא לו (יומא דף ע.) גבי ובעשור שבחודש הפקודים דקאמר וניתי ס"ת אחרינא ונקרי א"ר שמעון בן לקיש מפני ברכה שאינה צריכה: **מכבר** בפונדיון כו'. היינו כר' יוחנן בן ברוקא דמשיב ככר בפונדיון מד' סאין בסלע שתי סעודות דעירוב ופליג התם (עירובין דף פב:) אר"מ ורבי יהודה שאומרים התם שיעור אחר:

והא דתנן אין פוחתין כו' נימא רבנן היא ולא רבי חידקא. אומר ר"י דאין לפרש שבת נותנין לו מזון ג' סעודות דהיינו כשבא אם בע"ש לעת האוכל דמסתמא ישבות אם שאין רגילות כל כך לאכל ערב שבת [ד] ובשביל שבת נותנים לו סעודה אחת יותר ממה שנותנין לו בשאר ימים דא"כ היכי ניחא לרבנן והלא מן הכל אין לו כי אם ד' סעודות אחת שהביא עמו דמלווין בהדיה ושלשה שנתנו לו וכשיאכל אחת בערב שבת לא יאכלו בידו רק ג' סעודות ואותן יאכל בשבת וא"כ תיקשי נמי לרבנן וכי אזיל ריקן אזיל כדפריך בשמוד ומיהו איכא למימר דבשמוד לרבנן נמי פריך אבל קשה דכי משני דמלווין ליה סעודה בהדיה לא תירץ כלום לר' חידקא דאין לו לשבת כ"א שלש סעודות ולר' חידקא צריך ד' ונראה לר"י דכשבא בע"ש לעת האוכל נותנין לו מזון ג' סעודות כמו בשאר ימים ואם בא לשבות אם מוסיפין לו עוד ג' סעודות וקאמר לימא רבנן היא ולא רבי חידקא דלרבנן ניחא שיש בידו ה' סעודות בתחילת שבת ואותה שהביא עמו יאכל בע"ש ומאותן ה' סעודות יאכל ג' בשבת ואחת במועלי שבת ואחת יוליך עמו אלא לרבי חידקא כשיאכל ד' בשבת ואחת להוליך עמו למחר א"כ מה יאכל במועלי שבת וליכא למימר דאמרינן ליה מה דהוה לך למיכל באפוקי שבתא אכול בשבתא כדאמרי' לעיל דהתם אמרינן ליה כדי שלא יהא ניזון מן הצדקה אבל הכא כבר הוא ניזון ולהכי נוטל כל צרכו ומשני דאיכא סעודה בהדיה המתרן היה סבור שהיה פשוט למקשה שהסעודה שיוליך עמו נותנין לו באחד בשבת אע"פ שבשאר ימים נותנין לו סעודה שיוליך עמו עם אחרות בע"ש אין נותנין לו אותה עד שילך לפי שאינו הולך מיד עד אחר השבת ולכך היה סבור שהמקשה לא היה יודע שהביא סעודה עמו ואין לו בתחלת השבת אלא ד' להכי משני ליה דאיכא סעודה בהדיה והמקשה משיב דפשיטא ליה דאיכא סעודה בהדיה אך קשה ליה כיון דמתרצת דאכיל לכולהו וכי אזיל בריקן אזיל שכמו שהביא עמו לכאן כן יטלנה עמו בצאתו מכאן ומשני דמלווין ליה כו':

דמלווין סעודה בהדיה. וא"ת א"כ אמאי נותנים לו ג' סעודות כיון שמביא אחת עמו יתנו לו אחת ויאכל אחת והאחת יוליך עמו וי"ל דאין מחלקין תמחוי בלילה אלא ביום בזמן הסעודה ולכך נותנין לו שנים שיאכל אחת מיד ואחת בלילה בתמקוס שיהיה ואחת להוליך עמו למחר: **לפי** שאין קבע לשתיה. מכאן יש ללמוד בלילה כשרוצה להתענות למחר לאחר אכילה אע"פ שאינו יכול לאכול אם לא התנה לפי שמסתמא כשמיך סילק דעתו מלאכול מלשתות ודאי לא סילק דעתו כדאמר הכא דאין קבע לשתיה והיכא דלא שכיח יין אע"ג דסילק דעתו מן היין מ"מ ממים לא סילק דעתו ומיהו אומר ר"י דשמא דוקא בימיהם שהיו קובעין עצמן לשתיה אחר אכילה אמרו דאין קבע לשתיה אבל לדידן לא וריב"א פירש במסכת תענית (דף יב) שאף לאחר שישן מותר לשתות על פי הירושלמי [ו] ואין ר"י רוצה להקל כל כך כיון שלא נזכר בהדיה בש"ס שלנו [עיין תוספות תענית יב: ד"ה ניסו]: רוצה

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) פסח פרק ה מ"ז, ג) פסחים דף קיב. קיג., ג) פסח פ"ט מ"ז ב"ב ע., ד) דף קיט., ה) קידושין יב., ו) ישעיה ו יג, ז) עיין רש"י לעיל סט: ד"ה במעלי, ח) פ"ק דתענית סה"ד.

תורה אור השלם

א) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַיְיָ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה: [שמות טז, כה]

ב) הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֵת אֵלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְיָ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: [מלאכי ג, כג]

ג) יוֹם עֶבְרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמְצוּקָה יוֹם שֹׁאָה וּמְשׁוֹאָה יוֹם חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה יוֹם עָנָן וַעֲרָפֶל: [צפניה א, טו]

ד) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם בּוֹא גוֹג עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים תַּעֲלֶה חֲמָתִי בְּאַפִּי: [יחזקאל לח, יח]

ה) אָז תִּתְעַנַּג עַל יְיָ וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְיָ דִּבֵּר: [ישעיה נח, יד]

הגהות וציונים

ט) ג' סעודות (כ"ה ברש"י): [1] נראה דשייך קודם דבור הקודם: ג) אולי צ"ל מזון ד"ג, ועיין שו"ת אגרות משה חיו"ד א ס' קמו: [2] צ"ל בא **בא** קטיגוריא (מהרש"ל) ובכת"י הגי' בא **בא** בו קטיגוריא:

ליקוטי רש"י

תמהוי. מאכל לאם ומיני מאכל שגוכין לחלק [פסחים יג.]. מאכל שגוכין מבעלי חיים לחלק לעניים בכל יום [ב"מ לח.]. **מכבר בפונדיון.** ככר הלקוח בפונדיון כשלוקחין אדבע סאין בטבע בסלע ומגיע לפונדיון תלי קב שהסלע מ"ח פונדיונין ואדבע סאין מ"ח תלתי קבין והסמנוני שהוא מוחן ומופה ומוכר בשוק משמכר מתלה הלי שמוחן ככר על רוחב הקב בפונדיון. לן. נלינה. **פרנסת לינה.** צרכי לינה. **בי סדיא.** כל לחת מרצעותיו [ב"ב ט.]. לנדין שקורין פלטר"ש ועשויין לקפלן תחתיו במקום הכר לו הכסת [ולקמן קמו:]. **חבלו של משיח.** גולגלו לשנה אחרינא תכלי פחדים ומבלים שיהיו בימיו מחיל העובדי כוכבים [סנהדרין צח:]. **לפני בוא יום** וגו'. לפני מיתת בן דוד יבא אליהו לבשר [עירובין מג:].

עין משפט נר מצוה

ל א מ"י פ"ט מהלכות מחנות עמיים הלכה יג. סמג עשין קסב טור שו"ע יו"ד סימן רנג סעיף ג ג: **לא** ב מ"י פ"ל מהלכות שבת הלכה ז סמג עשין ל טוש"ע או"ח סי' רמנ: **לב** ג מ"י פ"ז מהלכות מ"ע הלכה מ סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סימן רכ סעיף ד:

לג ד מ"י פכ"ג מהלכות שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכג סעיף ו:

לד ה מ"י פ"ל שם הלכה ט סמג עשין ל טוש"ע או"ח סימן רלח סעיף ג: [ו] [טור או"ח סי' רמנ]:

רבינו חננאל

שנאסר מלהביא כלי אחר הרי זה מייאש ולא פשיט באיסורא. **והא** דמי שנשבורה לו חבית בראש גגו. שלקא דלאו בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע היא. ולענין **פת בתנור** הלכתא כי הא דתניא שכח פת בתנור וקדש עליה היום מציל מזון ג' סעודות ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. ולא ירדה **במרדה אלא בסכין.** ואע"ג דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה. כמה שאפשר לשנוי משנינן: **אמר רב חסדא** לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו לאלתר. **והלכתא כר' אבא** דאמר חייב אדם לבצוע על ב' כברות בשבת ואיתא בפ' כיצד מברכין: **ת"ר כמה** סעודות **חייב אדם לוכל בשבת** ג'. פי' א' בלילה וב' ביום וכן הלכה. ולפיכך שנינו שמציל מזון ג' סעודה' ומתני' מחוורתא דלא כר' חידקא: **כלי** מאכל אינו מדיח אלא מה שצריך לוכל בו בשבת לפי זמן סעודותיו אבל כלי שתיה כל היום שאין קבע לשתיה:

קיח: כל כתבי פרק ששה עשר שבת

רובם של צדיקים מתים בחולי מעיים. פי׳ נקונטרס למרק עוטומיסס וכ״ל אומר כי יש ממדרש[ב] למרק אמלה מן המעיים להיות נקיים וטהורים כמלאכי השרת: **אימא** ה׳ בעילות בעלתי ושניתי. ומירושלמי[ג] משני דיבמות היו ולא רלה לקיים בהן מצות עונה אלא רק כדי לקיים מצות יבום דהיינו מאה ראשונה[ד]: **אילן** היו אומרים לי חברי עלה לדוכן. [ה]לא ידע ר״ל מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל: **עיון תפלה**. פי׳ בכוונת הלב וכן ההיא דאמרי׳ דברים שאוכל מפילותיהן בעולם הזה (לקמן דף קמ.) דאשיב עיון תפלה אבל הא דאמר בברכות (דף לב: ועה.) המעיין בתפלתו סוף בא לידי כאב לב הוא עיון דמלפה מתי יעשה הקב״ה בקשתו שאבוד שתפלתו מקובלת כדמייתי עלה תוחלת ממושכה מחלה לב וכן ההיא דאמר ר״י[ד] שלשה דברים מזכירין עוונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה [ומוסר דין לשמים על חטיריו[ה]] והא דאמר בפרק גט פשוט (נ״ב קמד:) שלשה דברים אין אדם גילוי מהם בכל יום לשון הרע והרהור עבירה ועיון תפלה אין לפרש שמלפה מתי תיעשה בקשתו שהרבה בני אדם גילוים מזה אלא הוה כי ההוא דשמעתין כלומר שאינו מתכוין בתפלה שלי אפשר ליזהר כדאמרינן בירושלמי[ו] מחזיקנא מיהו לרישא דמי מטא למודים מנפשיה כרע[ז]: בתלמיד

נחלת יעקב אביך וגו׳ לא כאברהם שכתוב בו [א]קום התהלך בארץ לארכה וגו׳ ולא כיצחק שכתוב בו [ב]כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו [ג]ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ר״נ בר יצחק אמר ניצול משעבוד גליות כתיב הכא והרכבתיך על במתי ארץ וכתיב התם [ד]ואתה על במותימו תדרוך אמר רב יהודה אמר רב כל המעגן את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר [ה]והתענג על ה׳ ויתן לך משאלות לבך עונג זה איני יודע מהו כשהוא אומר [ו]וקראת לשבת עונג [א]הוי אומר זה עונג שבת במה מעגנו רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמי׳ דרב אמר בתבשיל של תרדין (ח) ודגים גדולים וראשי שומין רב חייא בר אשי אמר רב אפי׳ דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג מאי היא א״ר פפא כסא דהרסנא אמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפי׳ עובד ע״ז [כדור[ט]] אנוש מוחלין לו שנאמר [ז]אשרי אנוש יעשה זאת וגו׳ מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו אמר רב יהודה אמר רב אלמלי שמרו ישראל שבת [ח]ראשונה לא שלטה בהן אומה ולשון שנאמר [ט]ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וכתיב בתריה [י]ויבא עמלק אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי [כ]אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים שנא׳ [כא]כה אמר ה׳ לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכתיב בתריה [כב]והביאותים אל הר קדשי וגו׳ אמר ר׳ יוסי [כג]יהא חלקי מאוכלי שלש סעודות בשבת א״ר יוסי [כד]יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום איני והאמר מר הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף כי קאמרינן בפסוקי דזמרא א״ר יוסי יהא חלקי ממתפללים עם דמדומי חמה [כה]א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן [כו]מצוה להתפלל עם דמדומי חמה א״ר זירא מאי קרא [כז]יראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים וא״ר יוסי יהא חלקי ממתי בחולי מעיים דאמר מר [כח]רובן של צדיקים מתים בחולי מעיים וא״ר יוסי יהא חלקי ממתי בדרך מצוה וא״ר יוסי [כט]יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בצפורי וא״ר יוסי יהא חלקי ממושיבי בהמ״ד ולא ממעמידי בהמ״ד וא״ר יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה [ל]וא״ר יוסי יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו אמר רב פפא לדידי חשדן ולא הוה בי א״ר יוסי חמש בעילות בעלתי ונטעתי חמשה ארזים בישראל ומאן אינון ר׳ ישמעאל ברבי יוסי ור׳ אלעזר[כט] בר״י ור׳ חלפתא בר״י ור׳ אבטילם בר״י ורבי מנחם בר׳ יוסי והאיכא ורדימם היינו ורדימם היינו מנחם ואמאי קרי ליה ורדימם [מ]שפניו דומין לורד למימרא דרבי יוסי מצות עונה לא קיים אלא אימא חמש בעילות בעלתי ושניתי [מא]אמר רבי יוסי מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי אמר ר׳ יוסי [מב]מימי לא נסתכלתי במילה שלי אינו והאמרו ליה לרבי מאי טעמא קראו לך רבינו הקדוש אמר להו מימי לא נסתכלתי במילה שלי ברבי מילתא אחריתי הוה ביה שלא הכנים ידו תחת אבנטו וא״ר יוסי [מג]מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי וא״ר יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חבירי עלה לדוכן אני עולה [מד]וא״ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי אמר רב נחמן [מה]תיתי לי דקיימית ג׳ סעודות בשבת אמר רב יהודה תיתי לי דקיימית עיון תפלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [מו]תיתי לי דלא סגינא ד׳ אמות בגילוי הראש אמר רב ששת תיתי לי דקיימית מצות תפילין ואמר ר״נ תיתי לי דקיימית מצות ציצית אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה אבוך במאי זהיר טפי אמר ליה בציצית יומא חד הוה קא סליק בדרגא איפסיק ליה חוטא ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה ואמר אביי תיתי לי דכי [מז]חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה

עבידנא

א) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה: [בראשית יג, יז] ב) גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך: [בראשית כו, ג] ג) והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך: [בראשית כח, יד] ד) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בי׳ מגן עזרך ואשר חרב גאותך וכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך: [דברים לג, כט] ה) והתענג על יי׳ ויתן לך משאלות לבך: [תהלים לז, ד] ו) אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת עונג לקדוש יי׳ מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: [ישעיה נח, יג] ז) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע: [ישעיה נו, ב] ח) ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו: [שמות טז, כז] ט) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים: [שמות יז, ח] י) כה אמר יי׳ לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי: [ישעיה נו, ד] כא) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים: [ישעיה נו, ז] כב) יראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים: [תהלים עב, ה]

מסורת הש״ס עם הוספות

ל) [ע״ל פז: תוס׳ ד״ה כאמרו], מ) [עי׳ תוס׳ נדה יג: ד״ה עד שיכלו], נ) [עי׳ תוס׳ נכולות דף כ: ד״ה שמא וכו׳], ס) [נכולות דף כט:], ע) [כתובות דף קג:], פ) [מו״ק יח:], צ) [קונטרס לו:], ק) [גיטין נב:], ר) [ערכין טו:: [ע״ש ברש״], ש) [לקמן רט קטו. ז״ל רש״י מימי לי ישולט שכחי ונכנוכות ל. ז״ל רש״י מימי לי שכח טוב ועי׳ תוס׳ נכנוכות ב: ד״ה שמא], כ) ביצה טז ע״א וע״ב, ל) עיין ב״ר שם סוף פרשה כג, מ) פסיקתא זוטרתא בראשית כה ח ועיין עירובין מא: שלשה אין רואים פני גיהנום דקדוקי עניות וחולי מעיים, נ) מגילה דף ו., נ) [נדפסת דנה פרשה פכ] שם לא נמצא ואולי צ״ל פרשה סב, ב, ע) עיין יפה עינים, פ) עיין תוס׳ כתובות פב: ד״ה מהו דתימא, צ) [נכנוכות דף נה.], ק) [שבת היה קולא הלכה ה, ר) [ועי׳ תוס׳ נכנוכות לב: ד״ה כלן], ש) וכן לקמן קלה. תוד״ה מפני ובדף קמט. תוד״ה אלא.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בתבשיל של תרדין. נ״ב בעירובין דלא ד׳ כ״ע אמר רב הסדא תבשיל של תרדין יפה לגב ובוגב נעיים וכל שכן לגבי מעים ואמר אמי והוא דיתיב אמי תפי וכו׳. ובפ״פ מרובה דף פ״ב ע״א מתמה דברים נאמרו בשום משבע ומשמן ומנאיל פיים ומרבה הזרע והזרע בגים שבבני מעים ומכניס אהבה ומוציא קנאה. וכפ׳ כילד מעברין ריש דף ק״ו פירש״י לשבח ולא לגנאי וע״ש: (ב) רש״י ד״ה לא ראו קורות כו׳ כשפוסטו מלוקן. נ״ב ס״א לא היה הופכו מרוב צניעות שכשפושטו כו׳[ו]:

ליקוטי רש״י

[נדפס בדף קיט.]

גליון הש״ס

גמרא יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא. כרבינו יונה פ״ם דברכות [דף לט ע״ב] (דף מג ע״ב) כתב ד״ה שבטבריא היו מגמרים הכלים בע״ז מפני כבוד שבת שיהיו ריח טוב ובלילה היו מגמרים במ״ם והיו עושין כן לכבוד שבת שהיו מרגלין הפער שים להם מהגפת יתירה שהיו להם בשבת ועתה בפרדיה השבת בריחין למוגמר להריח ריח טוב עיין שם. וכעין זה כ׳ בגאונה [כלן סימן קמג]. והר״י מיגאש בתשובה סימן מ״ה כ׳ יהא חלקי וכו׳ היינו עם לומם שבתלת שבת המה בטבריא ובפוקי יומא הם בגילוי כי מבריא ולילה ומוך מחוס אחד ומקדמי ומתאחרי שבת: תוס׳ ד״ה אילו וכו׳ לא ידע ר״י. וכתה לקמן קלא ע״ב תוס׳ ד״ה קמ״ל. וקלא ע״ב תוס׳ ד״ה מי שבת. ובכתובות דף לג ע״ב תוס׳ ד״ה מימא ב):

עין משפט נר מצוה

לה א מיי׳ פ״ל מהל׳ שבת הלכה ז סמג עשין ל טור שו״ע או״ח סימן רמב: לו ב מיי׳ פ״ז מהלכות תפלה הלכה יב טור שו״ע או״ח סימן נא סעיף ח [ברי״ף כאן וכפ״ה דברכות דף ט. וכן בגל״ס כאן ושם ס״ה]:
לז ג מיי׳ פ״ג מהלכות תפילה הלכה ג׳ סמג עשין יט טוש״ע או״ח סימן סט סעיף ג ושימן לג סעיף ג:
לח ד טור שו״ע או״ח סימן רפז סעיף ב ושימן לג סעיף ג:
לט ה מיי׳ פכ״א מהל׳ שבתות הלכה ה סמג לאוין כז טוש״ע אה״ע סימן כג סעיף ז בהגה:
מ ו ז טוש״ע או״ח סימן ג סעיף ג ו:
מא ח טוש״ע יו״ד סי׳ רמו סעיף מו בהג״ה:

רב נסים גאון

אמר ר׳ יוסי יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריא ועם מוציאי שבתות בצפורי. לפי שטבריא היתה נמוכה והחמה שוקעת שם בעוד יומם והיו יושביה מקבלין עליהן השבת משקיעת החמה אצלם ושקיעתה לשם קודם שקיעתה במקומות הגבוהין ומי שמקבל עליו הכנסת השבת מאותה השעה הרי עשה סייג לעצמו והוא משובח ומעולה מן הישובים במקומות הגבוהין ובהרים וכנגדן מוציאי שבת בצפורי שהיא גבוהה טפי ומאחרין לשם פני המזרח להכסיף ושוהין ומאדימין והיו מקבלין עליהן שימור השבת עד שמכסיפין פני המזרח התחתון והעליון ולפיכך הן משובחים בזה הענין יותר מאנשי טבריא ובמסכת ראש השנה בפרק יר״ט של ראש השנה (דף לא) משכחת וטבריא עמוקה מכולן שנאמר (ישעיה כט) ושפלת מארץ תדברי ובמסכת מגילה בפרק מגילה נקראת (דף י) ולמה נקראת שמה צפורי אמר רב פפא שישבת בראש ההר כצפור והיי נתברר לך מיכן כי טבריא נמוכה וצפורי גבוהה:

הגהות וציונים

מ) כן הגיה המהרש״ל ע״פ רש״י, ובכל הדפו״י כאנוש ועיין במהר״ץ חיות, ובפרישה או״ח סי׳ רמב אות ד שהגרסא ״מאנוש״ היא בדוקא: נ) בדפו״י אליעזר (גליון): ג) נדצ״ל דעד שהחמה (באורות המים) וכ״ה בגמוק״י: ד) רבי יצחק: ה) הוסיפו המהרש״ל ע״פ גמרא ברכות נה ע״א: ו) לפי הס״א צ״ל כשפושטו חלוקו ״לא היה הופכו מרוב צניעות שכשפושטו״ כמו שהוא לובשו דרך ראשו מכסה את עצמו וכו׳, (כ״ה בדפו״י ״מכסה״ בלא וא״ו וכן ליתא שם תיבת ״פושטו״ המוקף לפנינו) ועי׳ ב״ח וב״י או״ח ריש סי׳ ב׳ בביאור הגרסאות:

תורה אור השלם

הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ: [בראשית כח, יד] ד) אַשְׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כָמוֹךָ עַם נוֹשַׁע בַּיי מָגֵן עֶזְרֶךָ וַאֲשֶׁר חֶרֶב גַּאֲוָתֶךָ וְיִכָּחֲשׁוּ אֹיְבֶיךָ לָךְ וְאַתָּה עַל בָּמוֹתֵימוֹ תִדְרֹךְ: [דברים לג, כט] ה) וְהִתְעַנַּג עַל יי׳ וְיִתֶּן לְךָ מִשְׁאֲלֹת לִבֶּךָ: [תהלים לז, ד] ו) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יי׳ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: [ישעיה נח, יג] ז) אַשְׁרֵי אֱנוֹשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת וּבֶן אָדָם יַחֲזִיק בָּהּ שֹׁמֵר שַׁבָּת מֵחַלְּלוֹ וְשֹׁמֵר יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת כָּל רָע: [ישעיה נו, ב] ח) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעָם לִלְקֹט וְלֹא מָצָאוּ: [שמות טז, כז] ט) וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִים: [שמות יז, ח] י) כִּי כֹה אָמַר יי׳ לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתֹתַי וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפָצְתִּי וּמַחֲזִיקִים בִּבְרִיתִי: [ישעיה נו, ד] כב) וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עֹלֹתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים: [ישעיה נו, ז] ל) יִרְאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים: [תהלים עב, ה]

עבידנא יומא טבא לרבנן. לתלמידים לאשה יפיה היה: תיתי לי. ישלם שכרי[ב]: דכי אתי צורבא מרבנן כו'. שחיבת תלמידי חכמים עלי: דלא מזיגנא רישאי אבי סדיא. אינו מניח ראשי על הכר: כמה דלא מהפיכנא ליה בזכותיה. עד שאלילה אם יש בדבריו לזכותו: מתעטף. בגדיים נאים: בואי כלה. הכי קרי ליה לשמיחת שבת ממון חביבות: מחיי. רקיקין טמין פניהן בשומן שליה או בשמן: מי עדיפת לן מינה. כלום אתה משוב לנו מן השבת לכבוד שבת הכנסוה ולא היינו יודעים שחבת: מתליסר מבחי. לעטוש בשבת מן המובחר: [מ] איסתירי. סלעים איסתירי פשיטי סלעים מדינ'[ג] והן ל' מה: בשלע צורי והיינו חלי דינר: ומשלים להו אצינורא דדשא. לפני בואם להבית לו הכשר היה מזמן להן מעומיהן על פתחן[מ] ואומר להן אשור הייא התאשרו והתחזקו מהר באומנותיכם למהר ולחזור ולמכור ולהתעסק בצרכי שבת ולי נראה ומשלים להו אצינורא דדשא כשהיה מביא ראשונה היה עומדה לשמשין המכניס שעורתו על פתח ביתו ולא היה נכנס אלא ממהר לחזור ולהביא אחרת ואמר להן לשמשין אשור הייא התאשרו מהר להכין את זו בעוד שאתם להביא את זו: אתבתקא דשינא. פשטדו"ל של שן שחשוב היה ועשיר: ומושיף נורא. טופח מעט ורא לכבוד השבת ורבינו לוי גרס אחבתקא דשאגת מדסר[ד]: לביש גונדא. כלי שחור להודיע שהיום אינו כדי[ה] להתנהג בחשיבות מלהתעסק בחבילי שבת ולא יטנף בגדיו בשחול קדירות: דתנא דבי רבי ישמעאל בו'. דשחול קדירה מעטף בגדיים: מחריך רישא. אם היה שם ראש בהמה לחרוך מחרכו הוא בעצמו: פרים. לשון פרומים[ב] מתחך: מצתת צתותי. מלית האור בעצים דקים: מכתף ועייל מכתף ונפיק. בע"מ יוצא ונכנס להביא תמיד משאות[ו] כלי משמש ובגדי חופש ומגדים כאדם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא משוב עליו וחרד לכבודו לעבודו ולהרבות בשבילו: מזקר שבי. מכבד שבחות: אמרי ליה בלדאי. להמי נכרי: בלדאי. חוזיש בכוכבים: אביל לחו. סופס ליפול מידו: אותבה בסייניה. עשה לו כובע של לבד ושבנו במשבצות של זהב וקבע בו מרגליות וקבע את זו עמהם: סייניה. כובע. ורבינו הלוי גרס בסדיניה בסודרו ולאשון הגון לי והוא לשון ר' יצחק ב"ר יהודה: תריסר[ז] עליתי דדינרי. עליות מלאות דינרי זהב ° וגזמת בעלמא הוא כלומר הון עתק מאד כך פירש רבינו הלוי וכן בכל מקום כגון תליסר גמלי ספיקי טריפתא (חולין דף לה:) וכן תליסר מבחי דלעיל: במה הן חוכין. לעושר גדול כזה[ח]: לה' הארץ. לאין אנו רשאין ליהנות עד שנברך שמו בברכת המזון[ט]: והארץ נתן לבני אדם. ע"י מתנתו נהנינו הטובה הזאת: מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד. מדכתיב וקראת לשבת עונג מכלל לקדוש ה' לאו אשבת קאי: וכבדתו. אשבת מהדר לאי ביה כתיב ביה מכובד: לקדשים. זמן שעודת שבת לזמן שעודת חול וזהו כבודו לאחר. וזהו כבודו שהוא מתאוה לאכול: במאי נשנייה. במאי נשנינהו משאר ימים: אי רגיליתו לאקדומי. שעודתכם בבקר אחרוה: רב ששת סגי נהור היה[כ] ואינו רואה עת האכילה וכשהיה דורש בשבת מושיב התלמידים במקום שאגיע שם החמה לעת האוכל כדי שיטעורו וימהרו לקום: דמטי טולא. שיטעונו: הייא. מהר:

בתליסר עיליתא דדינרי. אומר ר"ת דעיליתא שם כלי הוא כדאמרינן בריש כילד מעברין (עירובין דף יג:) עלת נקפת בכלה[ה]: רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר. ולא פליגי אלא רב מיירי בדרכו לאחר ושמואל מיירי בדרכו להקדים כדאמרינן בסמוך: ומגלא

עבידנא יומא טבא לרבנן אמר רבא [א]תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא (ב) רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותי' אמר מר בר רב אשי פסילנא ליה לצורבא מרבנן לדינא מ"ט [ג]דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לעצמו [ד]רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה רבי יאי לביש מאניה (ה) מעלי שבת[ו] ואמר בואי כלה בואי כלה רבה [ז] בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן קריבו ליה תלת סאוי טחיי א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה[ח] רבי אבא זבן בתליסר אסתירי פשיטי בישרא מתליסר[ט] טבחי ומשלים[י] להו אצינורא דדשא ואמר להו [כ]אשור הייא[כא] אשור הייא [כב]ר' אבהו הוה יתיב אתבתקא דשינא ומושיף נורא רב ענן לביש גונדא [כג] דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יזמוג בהן כוס לרבו [כד]רב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא רב הונא מדליק שרגי רב פפא גדיל פתילתא רב חסדא פרים סילקא רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ר' זירא מצתת צתותי רב נחמן בר יצחק[כה] מכתף ועייל מכתף ונפיק אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתיפנא קמייהו ואיכא דאמרי ר' אמי ורבי אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי אמרי אילו איקלע לן רבי יוחנן מי לא מכתפינן קמיה יוסף מוקיר שבי הוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפישי נכסיה טובא אמרי ליה כלדאי כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו אזל זבנינהו לכולהו ניכסי זבן בהו מרגניתא אותבה בסייניה בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא שדייה במיא בלעיה כוורא אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא אמרי מאן זבין כי השתא אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקר שבי דרגיל דזבין אמטיוה ניהליה זבניה קרעיה אשכח ביה מרגניתא זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא פגע ביה ההוא סבא אמר מאן דיזיף שבתא פרעיה שבתא בעא מיניה רבי מר' ישמעאל ברבי יוסי עשירים שבא"י במה הן זוכין א"ל בשביל שמעשרין שנאמר [כו]עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר שבבבל במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את התורה ושבשאר ארצות במה הן זוכין א"ל בשביל שמכבדין את השבת דאמר[כז] רבי חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים[כח] [כט]וכשמניחים אותו אומרים [ל]לה' הארץ ומלואה וגו' [לא]וכשמסלקין אותו אומרים [לב]השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם אמרתי לו בני במה זכית לכך אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת[לג] [לד]אמרתי לו [אשריך שזכית[לה]] וברוך המקום שזיכך לכך א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניא מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף אמר לו תן לנו הימנו אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו א"ל ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב [לו]ולקדוש ה' מכובד א"ל [לז]זה יוה"כ שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה[לח] כבדהו בכסות נקיה [לט]וכבדתו רב אמר להקדים ושמואל אמר לאחר אמרו ליה בני רב פפא בר אבא לרב פפא כגון אנן דשכיח לן בישרא וחמרא כל יומא במאי נישנייה אמר להו אי רגיליתו לאקדומי אחרוה אי רגיליתו לאחרוה אקדמוה רב ששת בקיטא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא שימשא בסיתוא מותיב להו לרבנן היכא דמטיא טולא כי היכי דליקומו הייא ר' זירא מהדר

כשסעמם יוצא הייתי עם הכן הסמה [שם ט:]. ולפני ירדה. זו מנחה [שם כט:]. אף תפלת המנחה מצוותה עם דמדומי חמה [שם ט:]. בעלתי ושניתי. שמתמת מילה לאשונה נתאוה האשה והולבשה תאוה וכשבא מילה שניה היא מזרעה תמילה והיכא דהיא מזרעה תמילה יולדים זכר [עירובין ק:]. לאשתי ביתי. שכל צרכי הבית על ידה נעשים ואיה עיקר הבית הוא שור עיקרו של שדה [גיטין נב.]. מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. לבאות מי יעמוד אמורי שאף בפני הבעלים אני אומרים ורא ל"ש שאם אלו הבעלים ואמרו למה אמרת כן לא אחזיר מי לאמר לא אמרתי אלא בפניהם הוליתי [ערכין טו:]. תיתי לי. יהושע שבדי [לקמן קיט.]. שכר טוב [בברורות ל.]. עיון תפלה. לכוין בתפלתו [לקמן קכז.]. צורבא מרבנן. בחור חריף ומבו מיעי לדברינן ומשכחת מילה (ז.) תלמיד חכם זקן לא קרי לזרא אלא הסוא מרבנן קרי ליה [תענית ד.]. [ע"כ שייך לדף קיח:]

בי סדיא. לבדין שקורין פלטר"ס ועשויין לנקבלן תחתיו במקום שכר לו הכסה [לקמן קמו:]. אין אדם רואה חובה לעצמו. אין דעתו מתקרב לגד שחובה לחייב לא אחר עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת [כתובות קה:]. אפניא. לפנות ערב [תענית כב:]. בואו ונצא. כלדה המקבל פני מלך [ב"ק לב:]. תלת סאוי טחיי. שלש סאין פת נקיה פיה מוזקין בשמן וכשן [חולין קיא.]. מין טיגון הוא שעושין מלמס וטיגין המנוי בגליה ומופין את הלחם אחר שטחוהו ובמקום שבא נמי אמרינן תלתא קפוי טחיי [ובהים צה:]. מי עדיפת לן מינה. יום הבשת היה [חולין שם]. בתליסר אסתירי פשיטי. איסתירי אלני מדינה שהם פשוטים וקלים איסתירי אלני מדינה שהם היינו אלנין צורי שהשלע לרבע דינרים ואיסתירי פשיטי הוא אלע מדינה שמיעלין אלנין לזרי לכיון לא הסתם אלע בשיטה מדינה [שם מד:]. ציצורא דדשא. חוט מפתן הבית שהדלת סוגר בו [ברכות יח:]. חוט שבמפתן ולזר הדלת סוגר בו [כתובות סז:]. אשור. כמו אשרתא דדייני (גיטין כו.) ומנו אשרו מתון (ישעיה ג) לשון חיזוק [גיטין לד.]. אל ימוזג בהן כוס לרבו. לפי שנתעצו ונתלבלבו בבשול קדירה [זמה כג:]. מחריך רישא. לבבות שבת. שיבוטא. לג [קידושין מא.]. סילקא. תלרין [שבועות כג.]. ציבי. עליס [עירובין פב:]. מבורא. שפיה שעוברין בה אם הנהר [לעיל לב.]. בוורא. לג [רשב"ם ב"ב עג:].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [כמוצות דף קה:]. ב) כ"ק לב. ע"ש. ג) [מולין קיא.]. ד) נעיל קיד. [יומא כג.]. ה) קדושין דף מא. ו) תענית ט.. ז) [ע"ר צלחו וכ"ה בר"ה כב. (מהרש"ל. רש"ש). ח) ויקרא יג מה. ט) עיין ברכות לה.. י) פסחים דף קטז:. כ) [וע"ע מוס' כ"ב קנג: ד"ה עליתא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מזיגנא רישאי אבי: (ב) שם לגם מאנים במעלי:

גליון הש"ם

גמ' אשור הייא. גיטין דף לד ע"א: רש"י ד"ה תליסר עיליתא דדינרי וכו' וגזומא בעלמא. ע' נכלים דף כ ע"א בתוס' ד"ה תליסר מבחי:

תורה אור השלם

א) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: [דברים יד, כב]

ב) לְדָוִד מִזְמוֹר לַיְיָ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ: [תהלים כד, א]

ג) הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיְיָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: [תהלים קטו, טז]

ד) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לְקֹדֶשׁ יְיָ מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר: [ישעיה נח, יג]

הגהות וציונים

(א) נ"א מעילי ולמכסי (גליון) ולכאורה הוא ט"ס וצ"ל בגליון מעילי למכסי וכ"ה במהרש"ל: (ב) [צ"ל דכתיב וקראת לשבת עונג רבי אבא וכו' וכ"א בחולין קיא ע"א] (גליון): (ג) עיין רש"י להלן ד"ה (תוריסר) [תליסר]: (ד) ומשלם (דק"ס דכ"ה בערוך ערך צנור, וכ"נ לשון ראשון ברש"י): (ה) פי' מהר וכ"כ [רש"י] בסוף עמוד זה (גליון): (ו) בכת"י הגרסא רב נחמן סתם וכ"ה נכון דרבב"י הוה מאוחר טובא לר' אמי ור' אסי (דק"ס): (ז) אמר (כ"ה ברי"ף וברא"ש, ונכון, דקדוקי סופרים): (ח) "ובשמים" ליתא בכת"י ברי"ף וברא"ש: (ט) ברי"ף וברא"ש ועוד ראשונים הגירסא וכל בחמה נאה שמצאתי אמרתי זו לכבוד שבת: (י) הוסיפו המהרש"ל ע"פ הרא"ש: (כ) פסוק הוא בישעיה אבל מצינו פעמים רבות בש"ס שקראו לדברי נביאים דאורייתא עיין כתובות נב ע"ב גיטין לו ע"א סנהדרין צא ע"א ועוד: (ל) עיין הגהות רבי שאול קצנלנבוגן (בילק"מ) שהקשה מדוע לא ציין רש"י על כמה תיתי לי הנזכר קודם ועש"ש מה שמיישב: (מ) ד"ה איסתרי שייך קודם דבור הקודם: (נ) נדצ"ל פלעי מדינה (באה"מ וכ"ה ברש"י ע"י): (ס) צ"ל פתחו (רש"ש וכ"ה בדפו"ר): (ע) אינו כדאי (כ"ה ברש"י ע"י וברש"י שבו"ר"ף): (פ) משאות (כ"ה ברש"י ע"י וברש"י שבו"ר"ף): (צ) צ"ל תליסר (הגרי"פ ברכות כ ע"א, רש"ש ע"י"ש): (ק) עיין קרבן נתנאל סימן ה אות ח:

עין משפט נר מצוה

מב א טוס"ע מו"מ סי' מו סעיף ג:
מג ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה כ סמג עשין ל טוס"ע מו"מ סי' רסב סעיף ג:
מד ג מיי' שם הלכה ו סמג שם עוד שו"ע מו"מ סי' מ:
מה ד טוס"ע מו"מ סי' מי סעיף ד:
מו ה מיי' פ"ל שם הל"מ וסמג שם טוס"ע מו"מ סימן רפח סעיף ז:

רבינו חננאל

ורבנן הני דעבדי צרכי שבת בנפשייהו כגון ר' אבהו דהוה [יתיב] (הציב) אתבתקא דשינא ומשייף נורא. ורב חנן דשגר תנורא ורב הונא גדיל פתילתא. ורב חסדא מדליק שרגי ורב פפא פרים סילקי. רבה ורב יוסף צלחי ציבי כולהו כדמפרש במגרא בריש האיש מקדש שקוים המצוה באדם עצמו טפי עדיף יתר מבשלוחו: ובבדתו משמנה זמן סעודתו בהקדמה או באיחור. ויחיד המתפלל בעצמו אומר ויכולו:

ליקוטי רש"י

[שייך לדף קיח:]

נחלת יעקב אביך. נחלה נגלה מלרים [ישעיה נח, יד]. האל. כמו שאלה [בראשית כה, ג]. אלא כיעקב דבר. ויעקב שמר את השבת שנא' (בלעדים יג) ויחן את פני העיר שקבע תחומין עם דמדומי חמה כן פי' ר' שמשון [ישעיה שם]. ואתה על במותימו תדרוך. כענין שנאמר (יחושע י, כד) שימו את רגליכם על צוארי המלכים שלה [דברים לג, כט]. בפא דהרפנא. דגים המבושלים בשמן בקמה [לעיל לז:]. סעודה מועטת דגים קטנים ממוגנין בקמה בשומן שלהן [שבת מד:]. דגים מטוגנים עם הקמה בשמן שלהן [דמא פד.]. מטוגן בשומן קרבי דגים ובקמה [ביצה טז.]. מיגן במוריס שומן דגים עם קמה [ע"ז לח.]. קטרה של מאכל דגים ממוגנין בשמן בשולא [רשב"ם ב"ב ס:]. לג שטיגנהו בשומן היולא ממנו עם הקמה [ע"ז כח.]. [ב]דור אנוש. לא שוחל. לשון חולין לקרא את שמות הלהם ואת שמות הבעלים בשמו של הקב"ה לעשותן עבודה זרה ולקרותן אלהות [בראשית ד, כח]. עם דמדומי חמה. תפלת יולר עם סגן החמה ותפלת המנחה עם שקיעת החמה [ברכות כט:]. מאי קרא. למלוה להתפלל עם הגן החמה. יירא אדון עם שמש וגו'. מאי מתילאין ממנך כשמולדן מקבלים עליהם דהייט מלכות שמים שמקבלין עליהם בקריאת שמע [שם ט:]. זו תפלה יולר [שם כט: ע"ש בב"ח]. עם שמש. לומר